

Konstruktiv, destruktiv og bortredigeret vold 1. del

Skønt verden er fuld af kaos, kompleksitet og mudrede omstændigheder, står visse ting dog stadig nogenlunde fast. Ikke bare inden for naturvidenskaben, men også på det sociale område findes ikke nødvendigvis ubrydelige, men dog relativt stabile grundregler, som sikrer en vis orden: Der er grænser for, hvilke fænomener det er muligt at erfare, og hvilke det er så godt som utænkeligt, at man skulle komme til at støde på. Således inden for international og transnational politisk vold. På dette område gælder i alt fald to sæt af regler: ét for, hvilke voldstyper der er til, og ét for, hvilken relation eller interaktion man kan iagttage mellem dem.

Første regelsæt. Der findes to overordnede kategorier for politisk massevold i verden (vi holder os her til de mest højtprofilerede voldstyper). Den første er *konstruktiv* vold. Det er den slags vold, vi engagerer os i. Med vores militære indsatser søger vi at skabe fred, demokrati, sikkerhed, frihed og stabilitet mv. Den anden slags vold er derimod i såvel sine umiddelbare som ultimative mål *destruktiv*. Det er de andres vold, ofte rettet mod os. Med denne vold forsøger vores fjender at smadre vores frihed, sikkerhed og destabilisere vores samfund. Dette regelsæt angår den konstruktive volds *sigte*, ikke dens virkninger eller formålstjenlighed.

Andet regelsæt. Den destruktive vold kan give – og giver ofte – anledning til, at vi forsøger at genetablere den brudte orden med konstruktiv vold. Derimod kan konstruktive voldspolitikker ikke siges at udgøre reelle motiver eller årsager bag den destruktive vold. Det kunne jo betyde, at den konstruktive vold gik hen og blev destruktiv – eller at konstruktive voldsløsninger simpelthen blev en umulighed. Det kan dog ske, at destruktive voldsmand benytter den konstruktive vold til at retfærdiggøre deres destruktion, men da er der mere tale om påskud end reelle motiver. Afvigelser fra dette andet regelsæt kan nu og da forekomme. Imidlertid er det ikke muligt, at destruktiv vold kan være en legitim respons på den konstruktive variant, mens konstruktiv vold i det mindste potentielt kan være en passende reaktion på destruktiv vold.

Lad os uden videre acceptere det første regelsæt om voldstyperne og alene rette opmærksomheden mod, hvorledes det andet regelsæt opretholdes og fungerer i praksis. Hvad gør man i tilfælde, hvor vi faktisk og i modstrid med det andet regelsæt yder bidrag til de andres destruktive vold?

I en sådan situation er der to grundlæggende måder, hvorpå en konflikt mellem realiteterne og reglerne kan afværges. En mulighed er, at man nok tager de politikker, hvormed vi har bidraget til den destruktive vold, i betragtning, men undlader at behandle dem som bidrag til destruktiv vold. En mere konsekvent løsning er helt at være tavs om voldsbidragene og evt. alene fokusere på den destruktive vold, som til dels er konsekvens heraf. I alle tilfælde må man se bort fra visse aspekter ved virkeligheden.¹

Anvendt på virkeligheden giver reglerne om relationen mellem konstruktiv og destruktiv vold således anledning til en tredje, ikke offentlig eller stærkt underbelyst voldstype, som man kunne kalde *bortredigeret* vold.

Bortredigerede voldsrelationer

Hvis de opstillede regler strukturerer vores opfattelse af international vold, må man f.eks. forvente, at de fleste har et vist kendskab til de røde khmerers omfattende udrensingsprojekt i 1975-1979, men ikke har noget begreb om, at USA med [den største bombekampagne mod et enkelt land i verdenshistorien](#) (knap 3 mio. ton bomber) foruden at smadre Cambodja og dræbe formodentlig over 150.000 mennesker også ydede et væsentligt indirekte bidrag til de røde khmerers opkomst. At USA efterfølgende – sammen med andre vestlige lande [såsom Danmark](#) – [støttede de røde khmerer i forskellige henseender](#), selv efter at de havde mistet magten, burde man heller ikke have nogen bevidsthed om.

I det hele taget byder historien, helt frem til nu, igen og igen på anledninger til at bortredigere ureglementerede aspekter ved virkeligheden. Den afgørende stridsplads for konstruktiv vs. destruktiv vold er for tiden henlagt til Afghanistan og omegn. Den senere tid har Pakistan bevæget sig ind mod en mere central placering i sceneriet som arnested, tilflugtssted og træningscenter for destruktiv vold. Dette emne har bl.a. Jyllands-Posten taget fat på med en mindre artikelserie: "Terrorister made in Pakistan". Hovedfokusset er, "hvad der gør mennesker til ekstremister" og terrorister. Første del af serien rummer Puk Damsgård Andersens artikler "Terroristerne fra de renes land" og "Midt i en krænkelsetid", som begge primært omhandler interne pakistanske forhold. Spørgsmålet er, hvorfor Pakistan er blevet såvel magnet som udklækningssted for terrorister.²

Artiklerne konstaterer, at Pakistan rummer "uendelige forsyninger af villige idioter, der vil ruinere deres eget liv for et ophøjet mål". Årsagen er først og fremmest, at den pakistanske statsmagt igennem årtier har opdyrket en ekstremistisk terrorkultur. I Pakistan hersker således "radikale tankesæt", "ekstreme tankesæt", had mod Vesten, og "jihad er blevet en del af pakistanernes psyke".

USA's bidrag til islamisk fundamentalisme

Det nævnes ikke, at USA militært, økonomisk og politisk har støttet pakistanske diktatorer, siden landet vandt sin uafhængighed, og mere specifikt har næret og støttet islamiseringen af den pakistanske stat og til dels kultur. Islamiseringen blev igangsat af den USA-støttede diktator, general Muhammad Zia-ul-Haq, som i sin regeringstid fra 1977-1988 bl.a. indførte Sharia-love. Under Sovjetunionens Afghanistan-krig spillede Pakistan en nøglerolle som transitland for amerikansk militærbistand til de fundamentalistiske modstandsbevægelser, der bekæmpede Sovjetunionens invasion. En af USA's tætteste allierede, kongedømmet Saudi-Arabien, bidrog også til projektet.

USA-Pakistan-relationen indskrives i et bredere mønster af amerikansk, og ofte britisk, bistand til fundamentalistiske islamiske kræfter, der er blevet brugt i den gennemgående vellykkede kamp mod de afkoloniseringsstrømninger – ofte i form af uafhængighedssøgende sekulær nationalisme – som var dominerende i den muslimske del af verden i særligt 1960'erne. I dag er den religiøse fundamentalisme mange steder den eneste statstilladte kanal for protest og modstand mod vestlig indflydelse og vold, bl.a. fordi USA sammen med andre vestlige magter ikke kunne acceptere de nationalt orienterede sociale og økonomiske politikker, som de sekulære alternativer typisk repræsenterede.

For Jyllands-Posten, det angiveligt førende islamkritiske organ herhjemme, stopper forklaringskæden ved den pakistanske stat og dens ekstremisme; årtiers vestlig sponsorering af de destruktive voldskræfter og deres ophav falder ikke inde for interessefeltet. Øjensynligt er avisens vestlige forbindelse stærkere end dens vægring ved islamisk ekstremisme – så stærk, at den vestlige forbindelse til fundamentalistisk, islamisk terror ikke kan trækkes.

Artiklerne benytter Ahmed Rashid, som kaldes "eksperten over dem alle" i pakistanske spørgsmål, til at give indblik i de pakistanske kulturelle defekter, som terroren næres ved. Som analytiker af pakistanske forhold respekterer Ahmed Rashid imidlertid ikke altid de gældende voldsregler, og han må derfor benyttes med omhu. Her er et par af Rashids observationer, som ikke har fundet vej til artiklerne:

"Zia's longevity as a ruler was made possible by the unstinting support he received from President Ronald Reagan and the U.S. administration after the Soviet Union invaded Afghanistan in December 1979."

"General Zia's eleven-year rule was to have the most long-lasting and damaging effect on Pakistani society, one still prevalent today. Zia, who seized power from Bhutto in a coup in 1977, dealt with Pakistan's identity crisis by imposing an ideological Islamic state upon the population. Many of today's problems—the militancy of the religious parties, the mushrooming of madrassas and extremist groups, the spread of drug and Kalashnikov culture, and the increase in sectarian violence took place during the Zia era."

Artiklerne bemærker et sted, at det bl.a. er "den pakistanske hær og efterretningstjenestes dyrkelse af militante, der skulle kæmpe mod inderne i Kashmir i 1990'erne, som har skabt ekstreme tankesæt." Rashid tilbyder yderligere kontekst:

*"Between 1982 and 1990 the CIA, working with the ISI [Inter-Services Intelligence; det pakistanske efterretningsvæsen, som USA var med til at opbygge] and Saudi Arabia's intelligence service, funded the training, arrival, and arming of some thirty-five thousand Islamic militants from forty-three Muslim countries in Pakistani madrassas to fight the Soviets in Afghanistan. This global jihad launched by Zia and Reagan was to sow the seeds of al Qaeda and turn Pakistan into the world center of jihadism for the next two decades."*³

Den islamismekritiske Rashid, der peger på den pakistanske stat og kultur som det umiddelbare ophav for terrorisme, kan bruges. Den islamismekritiske Rashid, der trækker tråde til Washington, går derimod ikke an.

Vores vold bliver destruktiv i deres ekstremistiske hoveder

Artiklerne tager den vestlige indflydelse og adfærd i regionen op som muligt påskud bag terrorhandlinger, men det overvejes ikke som et reelt motiv. Sammenvævet med de pakistanske tilbøjeligheder til ekstremisme, radikalisme og terrorisme er "hadet mod Vesten" blot endnu en iøjnefaldende facet ved det nationale sygdomsbillede. Hvorvidt Vesten *reelt* optræder som en destruktiv kraft, berøres ikke. Vesten "opfører sig arrogant og angriber i regionen", men det sker "*i pakistanernes øjne*". Samtidig har mange "*den holdning*", at Vesten "er den egentlige terrorist" (mine kursiveringer). Som det er karakteristisk for et folk, som er inficeret med et terroristisk tankesæt, påskønner pakistanerne med andre ord ikke distinktionen mellem konstruktiv og destruktiv vold.

Alene det at spørge, om sådanne terrorlegitimerende forestillinger kunne have hold i virkeligheden, ville være at gøre vold mod begge regelsæt for fænomenet politisk vold. Skønt det kunne se ud, som om avisen går til stregen, vakler man ikke. Reglerne overholdes. Vores vold antager først en destruktiv karakter i pakistanernes hoveder.

Tilsvarende forholder artiklerne sig ikke til de aktuelle amerikanske bombeangreb mod Pakistan som et virkeligt fænomen. Angrebene falder kun ind under synsfeltet som en pakistansk forestilling, som noget, der i den radikaliserede pakistanske psyke bliver en anledning til hævn. At den pakistanske udenrigsminister har sagt, at "[Faisal] Shahzads bombeplaner [den fejlslagne terroraktion på Times Square] var »forventelige« som hævn for amerikanske angreb på pakistansk grund", er ifølge artiklerne ensbetydende med en manglende vilje til "at anerkende, når pakistanere angriber i udlandet".

Man kunne indvende, at når udenrigsministeren udtaler, at Shahzads mislykkede terrorhandling var forventelig, så anerkender han også, at terrorhandlingen eksisterede. Man skal dog ikke hænge sig fast i, at artiklens udsagn virker ulogisk efter almindelige begreber. Artiklens alternative logik er konsekvent i henhold til vores regelsæt: Når man, som i dette tilfælde udenrigsministeren, hævder, at konstruktiv vold motiverer til destruktiv vold (brud på det andet regelsæt), udviskes – eller sløres i det mindste – også grænsen mellem de to voldstyper (brud på første regelsæt). Ergo benægtes den destruktive volds rent destruktive karakter. I en kultur, der håndhæver voldsreglerne, opfattes det typisk som benægtelse eller undskyldning af terror at foreslå, at den destruktive vold kunne være en konsekvens af vores konstruktive vold.

USA's bombeangreb mod Pakistan

I øvrigt berøres de amerikanske droneangreb, som er eskaleret kraftigt i Obamas regeringstid, ikke. Det er omdiskuteret, omend kun i ringe omfang i mainstreammedierne, hvor mange mennesker de fjernstyrede dræbermaskiner har slået ihjel. I overensstemmelse med sin "We don't do body counts"-politik (Tommy Franks) holder USA ikke regnskab med antallet af ofre. I en [opgørelse fra april 2009](#) af de pakistanske myndigheder angives det samlede antal ofre til 701. Heraf mener man, at hovedparten har været civile:

"Of the 60 cross-border predator strikes carried out by the Afghanistan-based American drones in Pakistan between January 14, 2006 and April 8, 2009, only 10 were able to hit their actual targets, killing 14 wanted al-Qaeda leaders, besides perishing 687 innocent Pakistani civilians."

Altså en succesrate på 2 pct. [Disse tal er blevet brugt af David Kilcullen, rådgiver for general David Petraeus fra 2006-2008, og Andrew Exum](#), som har været officer i både Irak og Afghanistan. Ifølge en up-to-date-opgørelse fra Zeeshan-ul-hassan Usmanis [Pakistani Body Count](#) har angrebene kostet i alt 1.371 mennesker livet, heraf 1340 civile; en succesrate på 2,5 pct. I den anden ende af spektret [konkluderer terroreksperterne Peter Bergen og Katherine Tiedemann](#), at angrebene fra januar 2006 til oktober 2009 har taget livet af 757-1.012 mennesker, heraf 31-33 pct. civile.⁴ Hvor mange der er døde, og især hvor stor en andel der er civile eller "militante", gives der ikke noget endegyldigt svar på. Radikaliseringspotentialet for både civile og militantes vedkommende skulle dog være til stede.

Er det en ekstrem tanke, at drabene giver de efterladte familier og de udslettede familiers bekendte ganske virkelige grunde til at reagere med vold over for gerningsmændene og deres medsammensvorne?

I oktober 2006 nedkæmpede det pakistanske militær en opstand i stammeområdet Bajaur, som støder op til Afghanistan. Det var en blodig affære, hvor over 1.500 mennesker blev dræbt og hundredetusindevis fordrevet. [Ifølge BBC](#) mente mange i området, at opstanden havde sit udspring i et amerikansk bombeangreb på en islamisk skole, hvor omkring 80 mennesker døde: "That radicalized local Islamists". Derudover har lederen af det pakistanske Taliban hævdet, at

terrorangrebet på en politiskole i Lahore i marts 2009, som kostede 18 mennesker livet, var [en hævnaktion for de fortsatte droneangreb](#).

Accepten af, at konstruktiv vold ikke avler destruktiv vold, er øjensynligt ikke til stede i denne uciviliserede del af verden, hvor stammefolkene ifølge artiklerne trodser "den rå natur" og er lige så "barske" som de uforsonlige bjerge, de lever i.

Det er ikke vrede over at være under beskydning, men pakistanernes tilbøjelighed til at føle sig krænket, der fremstilles som det vægtigste kulturelt betingede motiv bag deres vold; de lever jo i "de renes land" og i en "krænkelsestid". Det berøres ikke, hvorvidt pakistanernes hypersensitivitet også omfatter krænkede følelser, når deres medmennesker slås ihjel.

Foruden at opildne de umiddelbart berørte mennesker til (bl.a. voldelig) modstand er det ikke utænkeligt, at droneangrebene tilbyder terrororganisatorer verden over et fortræffeligt mobiliseringsmateriale og gør arbejdet med at hverve de berygtede "hellige krigere" betydeligt lettere.

Artiklerne fremhæver i øvrigt, at Pakistan *ikke* er besat af udenlandske styrker (mens det omvendt fremhæves, at der ikke er mange afghanere, som bliver terrorister, selv om landet er besat). Implikationen er tydeligvis, at de fremmede styrkers militære aktiviteter i området så ikke kan være et motiv bag pakistanske grupperes voldsaktioner. Hermed indikeres det, at andet regelsæt er bekræftet som en empirisk kendsgerning.

For at opnå dette er det for det første nødvendigt at se bort fra, at Pakistan er under angreb af USA. Dernæst skal man også ignorere, at menneskene i området har etniske og religiøse tilhørsforhold, der går på tværs af den yderst kunstige grænse mellem Pakistan og Afghanistan, og som generelt er stærkere end deres statslige tilhørsforhold. Borgere i Pashtunistan går formentlig ikke op i, om de fremmede magters vold udfolder sig på den ene eller anden side af den grænse, som den britiske kolonimagt i sin tid trak igennem deres nation.

Imperialistiske tankesæt

Reglerne for relationen mellem konstruktiv og destruktiv vold er ikke naturlove; de gælder et materiale, der kan forbryde sig mod dem. Reglerne må håndhæves over for en virkelighed, der til tider er ekstremt genstridig. I mainstreammedierne foregår regelhåndhævelsen formentlig snarere igennem standardiserede nyhedsproduktionsrutiner end med overlagt selektion, skønt der nu og da må sanktioneres over for regelbrud. Reglerne indgår i civiliserede tankesæt, som – ligesom artiklerne mener, det er tilfældet i Pakistan – hviler på og understøttes af institutionelle betingelser. De enkelte mainstreammedier er big business-organisationer, typisk del af større mediekoncerner, som ejes af investeringsselskaber og afkastsøgende rige mennesker. De subsidieres i forskellige henseender af statsmagten, som leverer autoriseret information og

tolkningsrammer, som journalister kvit og frit kan lægge ned over virkeligheden i nogenlunde sikker forvisning om ikke at blive mødt med modstand fra magtfulde aktører eller redaktører. De færreste journalister, der vil have en fremtid inden for faget, kan tillade sig vedvarende at forbyrde sig mod reglerne for behandling af politisk vold. Det er ikke det, de bliver betalt for.

En af artiklerne gør gældende, at der gennem "statssponsoreret hjernevask og propaganda er skabt en kultur, hvor borgerne har ret til at angribe, hvis de føler sig krænket". Pakistansk vold bør, uanset hvad dens årsager er, give anledning til bekymring, primært blandt pakistanere, som er de nærmeste til at gøre noget ved problemet.

For os burde det være en alvorligere bekymring, at vi direkte og indirekte bidrager til den pakistanske vold, og at der i vores civiliserede del af verden gennem stats- og mediesponsoreret propaganda er skabt en kultur, hvor staten har ret til at angribe, hvis den påberåber sig den konstruktive volds idealer såsom demokrati, stabilitet, fred og andre goder, som de mennesker, der nyder frugterne af vores velgerninger, ofte kalder død og ødelæggelse.

[LÆS ANDEN DEL AF ANALYSEN](#)

¹ En tredje, ofte anvendt mulighed er at henføre volden under underkategorien for konstruktiv vold: *fejlslagen* (og evt. fejladministreret) *konstruktiv vold*, dvs. gode intentioner, men dårlige resultater og evt. skidt udført. Det er den værste slags vold, vi kan have ansvar for. I nyere tid står George Bush nok som den fremmeste repræsentant for denne voldstype. Med Obamas opkomst spiller den en mere tilbagetrukket rolle, omend det altid er en central bekymring, hvor godt vores vold virker – et presserende spørgsmål for ethvert projekt, der har et konstruktivt sigte.

² Andersen, Puk Damsgård: *Jyllands-Posten. Indblik*, s. 4-5. 13/06-2010.

³ Citaterne er fra bogen *Descent into Chaos: The U.S. and the Disaster in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia*.

⁴ Peter Bergen og Katherine Tiedemanns analyse bygger på nyhedsartikler fra "reliable media organizations": New York Times, Washington Post, Wall Street Journal, the Associated Press, Reuters, Agence France-Presse, CNN, BBC samt de engelsksprogede pakistanske aviser The Daily Times, Dawn, og The News og den pakistanske tv-kanal Geo TV. I tilfælde, hvor dræbte beskrives som militante hos nogle medier (f.eks. New York Times), men civile i andre (f.eks. Dawn), har man valgt at benytte militant-klassificeringen. Det er f.eks. tilfældet med angrebet d. 16. maj 2009, der kostede 25 mennesker livet (se <http://www.wired.com/dangerroom/2009/05/drone-kills-25-calls-for-moratorium-hit-new-york-times/#more-12734>). Se i øvrigt <http://www.zcommunications.org/international-law-the-first-casualty-of-the-drone-war-by-max-kantar> for en diskussion af forskellige analyser og opgørelser.